

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum attributa diuina inter se, & à diuina essentia ratione distinguantur.
disput. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

quibus definire consuevit perfectiones, quae in rebus creatis diuinae sunt, ac limitatae. Quod si perfectio aliqua diuina explicari posset, ut est in Deo, simul explicarentur omnes: quemadmodum fieri etiam nequit, ut una cognoscatur, ut est in se, quin caetera cognoscantur.

Ad confirmationem. Ad confirmationem, admissio antecedente, neganda est consequentia: quia ad id distinctio virtualis satis est.

Ad quintum arg. Ad primam partem quinti argumenti respondeo, intelligere & velle esse duas actiones immanentes, ratione tantum, virtuteque distinctas: esse tamen vnum quid simpliciter, & non plura ex natura rei. Ad secundam partem dico, ad id quoque sufficientem esse distinctionem ex natura rei virtute repositam inter intelligere & velle diuinum. Aduerte tamen, velle, aut non velle aliquid extra Deum, solum addere in Deo respectum rationis, aut negationem talis respectus, supra velle diuinum, quo Deus seipsum vult: quoad huiusmodi vero respectum, aut negationem, esse poterit distinctio ex natura rei, qualis esse potest inter respectus rationis, aut negationis.

Ad sextum. Ad sextum, concessio antecedente, neganda est consequentia: quia ad id sufficit diuersitas, pluralitasque virtualis: imò saepe satis est sola distinctio rationis.

Ad septimum. Ad septimum, concessio antecedente, si intelligatur ratione intellectuum & volitionum creaturarum, neganda est consequentia: quia intelligere diuinum non quouis modo est infinitum, sed ita, ut sit illimitatum ad omnem perfectionem simpliciter, ratione cuius illimitationis habet, ut formaliter sit omnis perfectio simpliciter, ac proinde, ut sit formaliter velle, &c.

Ad octauum. Ad octauum, concessio maiori, & minori, neganda est consequentia: intra limites namque distinctionis rationis maior est distinctio inter intelligere & velle, quam inter Deum & Deitatem; eod quod, cum intelligere & velle distinguantur virtute ex natura rei, longè maius habeant fundamentum distinctionis rationis: quam Deus & Deitas: quae de causa de Deo & Deitate solum formamus duos conceptus formales, qui distinguuntur abinuicem tamquam conceptus concreti & abstracti: de attributis vero diuinis formamus conceptus formales prorsus diuersos.

DISPUTATIO III.

Virum attributa diuina inter se & à diuina essentia ratione distinguantur.

Aureoli & nominalium sententia. Aureolus in 1. dist. 8. quaest. 3. Othomas, & Gabriel d. 2. q. 2. Gregorius d. 8. q. 2. Marsilius in 1. q. 12. & quidam alij affirmant, attributa diuina inter se & à diuina essentia, non in eo sensu distincti ratione, quasi etiam quando apprehenduntur distinctis conceptibus, detur distinctio aliqua rationis, in ipsis perfectionibus, quae sunt in Deo sed distinctio, in quantum est in ipsis conceptibus, quibus apprehenduntur, qui diuersi sunt inter se, non vero in perfectionibus apprehensis. Unde nonnulli ex his Doctoribus concedunt, Deum voluntate intelligere, & intellectu velle eod quod, ut dicunt, intellectus & voluntas in Deo sunt idem prorsus. Superuacaneum vero duxi referre argumenta, quibus ad haec asserenda ducuntur.

Prima conclusio. Sic ergo prima conclusio: Attributa diuina comparatione intellectus viatoris, qui ea apprehendit, ita distinguuntur ratione, ut distinctio non solum sit in conceptibus formalibus, quibus apprehenduntur. Molina in D. Thom.

A tur, sed etiam in rationibus ipsis formalibus apprehensis, seu in conceptibus obiectiuis, per comparationem tamen ad formales, per quos percipiuntur. Probatur conclusio, quoniam, ut q. 1. artic. 4. cum D. Thomas rationem reddit quare nomina diuinorum attributorum synonyma non sunt, explicatum est, viatores tam homines, quam Angeli, de perfectionibus simpliciter, quas Deus vnitas in se complectitur, formant distinctos conceptus, idque propterea quod concipiunt eas ex iis, quae sunt in rebus creatis, ut sapientiam diuinam ex creatis, voluntate diuinam ex creatis, & ita de reliquis: quare sicut diuersae perfectiones creaturarum sunt vnitate in Deo, tamquam in causa, nullaque earum adaequatè, ac plenè imitatur perfectionem diuinam: ita diuersi conceptus perfectionibus creaturarum proportionati, quos viatores de diuinis perfectionibus formant, significat quidem in Deo vnica simplicissimam rationem formalem, in se formaliter ac vnitate habentem rationes omnes formales perfectionum simpliciter, quae in rebus creatis sunt diuinae, nullus tamen eorum ea adaequatè, quoad perfectiones omnes, quas formaliter, ac vnitate in se habet, repraesentat: eod quod non sit conceptus illius, ut est in se: viatores ergo propter rationem redditam, de eadem simplicissima ratione formali multos eliciunt conceptus formales, quibus, quoad ea, quae in seipsa formaliter comprehendit, inadaquatè repraesentatur, & licet illa in se vnitate simul sit sapientia, iustitia, misericordia, &c. conceptus tamen & nomen sapientiae solum illa significant, quia est sapientia, & quoad huius rationem, & non quia est iustitia, aut misericordia, nec secundum iustitiam & misericordiam rationem: quod idem de conceptibus, ac nominibus iustitiae, & misericordiae, caeterorumque attributorum dicendum est.

B Quamobrem efficitur, ut in illa simplicissima ratione formali distincti sint conceptus obiectiui, conceptibus illis formalibus respondentes, ita scilicet, ut distinctus conceptus obiectiuus sit Deus, ut habet rationem sapientiae, per comparationem ad conceptum, quem diuina sapientia format viator, à seipso, ut habet rationem iustitiae, misericordiae, &c. distinctus, inquam, non re, neque ratione formali, quasi in Deo alia res, aut alia ratio formalis sit sapientia à iustitia, misericordia, aut à quouis alio attributo, sed ratione facta collatione ad distinctos formales conceptus, quos viator effingit, effingere potest de sapientia, iustitia, misericordia, & reliquis attributis. Non ergo distinctio rationis attributorum diuinorum est solum in conceptibus formalibus diuersis, qui de illis à viatoribus efformantur, ut Aureolus, & Doctores Nominales arbitrantur, sed etiam in ipsis rationibus attributorum conceptibus formalibus inadaquatè significatis, atque ad eod in conceptibus ipsis obiectiuis, per comparationem ad conceptus formales. Imò vero quia origo huius distinctionis rationis est formalis distinctio, quam rationes ipsae attributorum ex natura rei, ut ostensum est, virtute, ac eminenter inter se habent, in Deo que est fundamentum, ut intellectus viatoris illos omnes inadaquatè conceptus former, quatenus ea omnia, quae ita diuisim ob sui in perfectionem ac debile lumen concipit, in Deo sunt formaliter & vnitate, quae de causa multiplicitas illa conceptuum neque est distinctio, nec geminatio synonymae apprehensionis eiusdem rei, vel vera conceptio per partes eorum, quae in Deo sunt formaliter ac vnitate, inquam, haec ita se habent, merito diuus Thomas in prima dist. 2. quaestione 1. articulo 9. & latius artic. 3. & dist. 22.

C *Atributa distincti sunt conceptus obiectiui comparatione distinctorum formalium, quos de eis format viator.* Quamobrem efficitur, ut in illa simplicissima ratione formali distincti sint conceptus obiectiui, conceptibus illis formalibus respondentes, ita scilicet, ut distinctus conceptus obiectiuus sit Deus, ut habet rationem sapientiae, per comparationem ad conceptum, quem diuina sapientia format viator, à seipso, ut habet rationem iustitiae, misericordiae, &c. distinctus, inquam, non re, neque ratione formali, quasi in Deo alia res, aut alia ratio formalis sit sapientia à iustitia, misericordia, aut à quouis alio attributo, sed ratione facta collatione ad distinctos formales conceptus, quos viator effingit, effingere potest de sapientia, iustitia, misericordia, & reliquis attributis. Non ergo distinctio rationis attributorum diuinorum est solum in conceptibus formalibus diuersis, qui de illis à viatoribus efformantur, ut Aureolus, & Doctores Nominales arbitrantur, sed etiam in ipsis rationibus attributorum conceptibus formalibus inadaquatè significatis, atque ad eod in conceptibus ipsis obiectiuis, per comparationem ad conceptus formales. Imò vero quia origo huius distinctionis rationis est formalis distinctio, quam rationes ipsae attributorum ex natura rei, ut ostensum est, virtute, ac eminenter inter se habent, in Deo que est fundamentum, ut intellectus viatoris illos omnes inadaquatè conceptus former, quatenus ea omnia, quae ita diuisim ob sui in perfectionem ac debile lumen concipit, in Deo sunt formaliter & vnitate, quae de causa multiplicitas illa conceptuum neque est distinctio, nec geminatio synonymae apprehensionis eiusdem rei, vel vera conceptio per partes eorum, quae in Deo sunt formaliter ac vnitate, inquam, haec ita se habent, merito diuus Thomas in prima dist. 2. quaestione 1. articulo 9. & latius artic. 3. & dist. 22.

D *Distinctio attributorum non solum est rationis rationis, sed etiam rationis.* Quamobrem efficitur, ut in illa simplicissima ratione formali distincti sint conceptus obiectiui, conceptibus illis formalibus respondentes, ita scilicet, ut distinctus conceptus obiectiuus sit Deus, ut habet rationem sapientiae, per comparationem ad conceptum, quem diuina sapientia format viator, à seipso, ut habet rationem iustitiae, misericordiae, &c. distinctus, inquam, non re, neque ratione formali, quasi in Deo alia res, aut alia ratio formalis sit sapientia à iustitia, misericordia, aut à quouis alio attributo, sed ratione facta collatione ad distinctos formales conceptus, quos viator effingit, effingere potest de sapientia, iustitia, misericordia, & reliquis attributis. Non ergo distinctio rationis attributorum diuinorum est solum in conceptibus formalibus diuersis, qui de illis à viatoribus efformantur, ut Aureolus, & Doctores Nominales arbitrantur, sed etiam in ipsis rationibus attributorum conceptibus formalibus inadaquatè significatis, atque ad eod in conceptibus ipsis obiectiuis, per comparationem ad conceptus formales. Imò vero quia origo huius distinctionis rationis est formalis distinctio, quam rationes ipsae attributorum ex natura rei, ut ostensum est, virtute, ac eminenter inter se habent, in Deo que est fundamentum, ut intellectus viatoris illos omnes inadaquatè conceptus former, quatenus ea omnia, quae ita diuisim ob sui in perfectionem ac debile lumen concipit, in Deo sunt formaliter & vnitate, quae de causa multiplicitas illa conceptuum neque est distinctio, nec geminatio synonymae apprehensionis eiusdem rei, vel vera conceptio per partes eorum, quae in Deo sunt formaliter ac vnitate, inquam, haec ita se habent, merito diuus Thomas in prima dist. 2. quaestione 1. articulo 9. & latius artic. 3. & dist. 22.

E *Distinctio attributorum non solum est rationis rationis, sed etiam rationis.* Quamobrem efficitur, ut in illa simplicissima ratione formali distincti sint conceptus obiectiui, conceptibus illis formalibus respondentes, ita scilicet, ut distinctus conceptus obiectiuus sit Deus, ut habet rationem sapientiae, per comparationem ad conceptum, quem diuina sapientia format viator, à seipso, ut habet rationem iustitiae, misericordiae, &c. distinctus, inquam, non re, neque ratione formali, quasi in Deo alia res, aut alia ratio formalis sit sapientia à iustitia, misericordia, aut à quouis alio attributo, sed ratione facta collatione ad distinctos formales conceptus, quos viator effingit, effingere potest de sapientia, iustitia, misericordia, & reliquis attributis. Non ergo distinctio rationis attributorum diuinorum est solum in conceptibus formalibus diuersis, qui de illis à viatoribus efformantur, ut Aureolus, & Doctores Nominales arbitrantur, sed etiam in ipsis rationibus attributorum conceptibus formalibus inadaquatè significatis, atque ad eod in conceptibus ipsis obiectiuis, per comparationem ad conceptus formales. Imò vero quia origo huius distinctionis rationis est formalis distinctio, quam rationes ipsae attributorum ex natura rei, ut ostensum est, virtute, ac eminenter inter se habent, in Deo que est fundamentum, ut intellectus viatoris illos omnes inadaquatè conceptus former, quatenus ea omnia, quae ita diuisim ob sui in perfectionem ac debile lumen concipit, in Deo sunt formaliter & vnitate, quae de causa multiplicitas illa conceptuum neque est distinctio, nec geminatio synonymae apprehensionis eiusdem rei, vel vera conceptio per partes eorum, quae in Deo sunt formaliter ac vnitate, inquam, haec ita se habent, merito diuus Thomas in prima dist. 2. quaestione 1. articulo 9. & latius artic. 3. & dist. 22.

F *Distinctio attributorum non solum est rationis rationis, sed etiam rationis.* Quamobrem efficitur, ut in illa simplicissima ratione formali distincti sint conceptus obiectiui, conceptibus illis formalibus respondentes, ita scilicet, ut distinctus conceptus obiectiuus sit Deus, ut habet rationem sapientiae, per comparationem ad conceptum, quem diuina sapientia format viator, à seipso, ut habet rationem iustitiae, misericordiae, &c. distinctus, inquam, non re, neque ratione formali, quasi in Deo alia res, aut alia ratio formalis sit sapientia à iustitia, misericordia, aut à quouis alio attributo, sed ratione facta collatione ad distinctos formales conceptus, quos viator effingit, effingere potest de sapientia, iustitia, misericordia, & reliquis attributis. Non ergo distinctio rationis attributorum diuinorum est solum in conceptibus formalibus diuersis, qui de illis à viatoribus efformantur, ut Aureolus, & Doctores Nominales arbitrantur, sed etiam in ipsis rationibus attributorum conceptibus formalibus inadaquatè significatis, atque ad eod in conceptibus ipsis obiectiuis, per comparationem ad conceptus formales. Imò vero quia origo huius distinctionis rationis est formalis distinctio, quam rationes ipsae attributorum ex natura rei, ut ostensum est, virtute, ac eminenter inter se habent, in Deo que est fundamentum, ut intellectus viatoris illos omnes inadaquatè conceptus former, quatenus ea omnia, quae ita diuisim ob sui in perfectionem ac debile lumen concipit, in Deo sunt formaliter & vnitate, quae de causa multiplicitas illa conceptuum neque est distinctio, nec geminatio synonymae apprehensionis eiusdem rei, vel vera conceptio per partes eorum, quae in Deo sunt formaliter ac vnitate, inquam, haec ita se habent, merito diuus Thomas in prima dist. 2. quaestione 1. articulo 9. & latius artic. 3. & dist. 22.

Qua sit distinctio rationis ratiocinantis.

Beati visione beatifica non formans distinctos conceptus de diuinis attributis.

quaest. 1. art. 3. & dist. 3. quaest. 1. art. 1. ad tertium & de potentia quaest. 7. art. 6. aliisque in locis, distinctio hanc appellat rationis ratiocinantis, & eam distinguit ab altera rationis differentia, quae, quia caret fundamento in re, solum uocatur distinctio rationis ratiocinantis: exercetur autem quando idem, apprehensum ut duo extrema, sibi ipsi dicitur idem, aut quando una & eadem res modo concipitur unico conceptu, & modo per partes pluribus conceptibus, quo pacto definitum, & integra definitio essentialis, sola ratione ratiocinante distinguuntur.

Consulto etiam in conclusione proposita dictum est, attributa diuina distingui ratione iuxta modum explicatum coparatione intellectus uiatoris. Quoniam, ut quaest. 1. 3. artic. 4. ostendimus, & ex dictis quaestione 12. arti. 8. disput. 3. est etiam manifestum, non solum Deos, sed nec ullus beatorum, potest uisione beatifica intuitiue formare distinctos conceptus de diuinis attributis, aut intreri unum sine alio. Ea que de causa Zacha. 14. dicitur, In die illa erit Dominus unus, & erit nomen eius unum. Tamen, ut loco citato dictum est, alij ea ratione intelligant futurum tunc nomen Domini unum quia cessabunt idola, omnesque unum, ac uerum Deum agnoscent, & colent. Quare distinctio rationis iuxta propositam explicationem haec est, per habitudinem ad distinctos conceptus, esse nequit per comparisonem ad comprehensorem, quae comprehensor est. Dixi, quae comprehensor est, quia, ut art. 4. citato ostendimus, beati cognitione ea, quam uocant in proprio genere, formare possunt distinctos conceptus abstractiuos diuersorum attributorum ex similibus perfectionibus creaturarum: non secus ac in uia eos formare solebant. Quod si praedicta distinctio esse nequit per coparationem ad intellectum diuinum, aut cuiusuis alterius comprehensoris, quae comprehensor est, non proinde tamen negamus Deum, & beatos uisione beatifica agnoscere eam rationis distinctionem, quam attributa habent, habere possunt per comparisonem ad eam mentem, quae diuersos potest conceptus de illis formare. Verum an per comparisonem ad intellectum diuinum, uisionemque beatificam, attributa diuina aliis modis ratione distinguantur, paulo post explicabitur.

Confirmari potest conclusio proposita primo, quia natura communis, quae in re, in suis uel indiuiduis est multa, apprehensa per unam notitiam est unum unitate rationis, quam habet coparata cum notitia: ergo, quae concipiuntur multis notitiis non synonymis, licet propter infinitam, illimitatamque perfectionem singulorum, sint in re unum & idem prorsus, erunt tamen multa, distincta uel ratione, facta coparatione ad notitias, quibus concipiuntur, & quibus illud unum uariis modis inaequatè representatur. Secundo, Christus Ioan. 17. appellat multa ea, quae accepit à Patre, Omnia, inquit, quae dedisti mihi, abs te sunt, & tua mea sunt omnia. sed accepit essentiam & attributa: ergo sunt multa: non ex natura rei, ut disputatione precedente dictum est: ergo ratione. Tertio, in Concilio Florentino sess. 18. & 19. asseritur, relationem & essentiam distingui in Deo solum ratione: sed eadem est ratio de attributis inter se, & coparatione essentiae: ergo concedenda est distinctio rationis inter attributa ipsa diuina inter se, & non solum inter conceptus quibus apprehenduntur. Postremo, Aug. 3. lib. contra Maximum cap. 10. & alibi saepe, ceterique Patres, de attributis diuinis loquuntur, ut de multis, non quidem ex natura rei distinctis, sed ratione.

Secunda conclusio. Licet concedendum non sit in Deo esse multas rationes formales reales, ac absolutas, sed unam tantum, quae formaliter & coniunctim est sapientia, intellectus, iustitia, potentia, &c. debet tamen concedi esse multa attributa, esse multos obiectiuos conceptus collatione facta cum conceptibus formalibus, quos uiores de Deo formant, quin etiam esse multas rationes uariis nominibus expressas, in ea significatione, qua ratio idem sonat, quod conceptus obiectiuus, aut id, quod nomen significat.

Probatu conclusio, quia in primis uocabulum, conceptus, ut dicitur de obiectiuo, nomen est connotatiuum, significans de formali, uel relationem rationis rei concepte ad id, quo mediante concepta est, & de materiali supponens pro re ipsa concepta, quoad id praecise quod de ea apprehensum est, uel certe significat de formali conceptum ipsum meritis, ut denominatione extrinseca & accidentaria rem ipso apprehensam denominat conceptam: sicut à uisione in oculo insidente coloratum dicitur extrinseca denominatione uisum: de materiali uero supponit pro re ipsa concepta, quoad id praecise quod de ea conceptum est. Est enim id proprium actuum animae extrinsece denominantium aliquid cognitum, apprehensum, &c. ut solum supponant pro re cognita, quoad id praecise, quod de ea percipitur. Nec ualeat argumentatio, quae ex identitate, quam habet aliquid cum re cognita, infertur illud esse etiam cognitum, aut apprehensum, quin potius, uel iuxta Aristotelis doctrinam, dicatur committi fallacia accidentis, uel iuxta recentiores dialecticos, dicatur appellatio uariari. Ut si cognoscas aliquem uenire, nescias tamen quis sit, non ualeat argumentatio, quae quis ita tecum argumentatur, cognoscis illum esse ueniensem: ille ueniens est Petrus: ergo cognoscis Petrum. Quia ergo uocabulum, conceptus obiectiuus, nomen est connotatiuum iuxta duos modos paulo ante declaratos, quorum uteruis sit uerus, supponit solum pro re concepta, quo ad id praecise, quod de ea concipitur, sit, ut licet sapientia, iustitia, misericordia caeteraque attributa diuina, in sua reali formalique ratione conueniant à patre rei, sintque unum quid simplicissimum, in ratione tamen conceptuum obiectiuorum per comparisonem ad conceptus formales, quos de eisdem attributis uiatores eliciunt, sint multa, ac proinde concedi debeat simpliciter esse distinctos conceptus obiectiuos, & quod inde sequitur, diuersas rationes nominibus attributorum significatas, in ea significatione, qua ratio idem est, quod conceptus obiectiuus nomine aliquo significatus.

Præterea, cum attributum sit id, quod Deo tribuitur, tamquam perfectio in ipso formaliter existens: attributum autem, & affirmatio non sit in re, sed uel in intellectu mediantibus formalibus conceptibus tribuente conceptum unum obiectiuum alteri, uel in uoce aut scripto, attributum certe diuinum erit idem cum conceptu obiectiuo perfectionis, quae formaliter in Deo fit, cum habitudine ad conceptum obiectiuum essentiae diuinæ, tamquam ad subiectum, cui attribuitur. Quare uocabulum, attributum diuinum, nomen est connotatiuum, de formali significans habitudinem rationis eius, quod, tanquam conceptus obiectiuus perfectionis, quae est formaliter in Deo, praedicatur de natura diuina tamquam de subiecto, & materialiter supponit pro conceptu obiectiuo talis perfectionis, cui respectus ille rationis accidentaliter conuenit. Unde est, ut, cum pro diuersitate conceptuum

Conclusio. Quae ratio in Deo sunt multa attributa.

Attributum diuinum quod de formali, quod de materiali, quod de connotatiuum.

ptuum formalium, quibus concipimus in Deo sapientiam, iustitiam, misericordiam, & caetera attributa, eaque diuinae essentiae mediantibus eisdem conceptibus formalibus tribuimus, & resurgent in conceptibus obiectiuis distincti respectus eius quod tribuitur, & praedicatur de diuina essentia, conceptus illi obiectiui simpliciter sint multa attributa diuina. Etenim tam ex parte significati formalis vocabuli, attributum, quam ex parte materialis, prout exigit formale, est sufficiens multiplicitas, vt vocabulum illud de illis dicatur pluraliter.

Hinc colligo, quauis haec propositiones sint falsae, sapientia in Deo non est iustitia, iustitia non est misericordia, intellectus non est voluntas, idque propterea quod ea omnia in Deo sunt vnum & idem omnibus modis ex natura rei: has tamen esse veras, ratio seu conceptus obiectiuus significatus nomine sapientia, non est ratio seu conceptus obiectiuus significatus nomine iustitia, aut misericordia, attributum sapientiae non est attributum iustitiae, aut misericordiae, & ita de caeteris attributis. Etenim significata formalia horum nominum connotatiuorum, conceptus obiectiuus, ratio significata, & attributum, multiplicia sunt in rebus, quae significantur per illa nomina, sapientia, iustitia, misericordia, &c. vt explicatum est: praeterea significata materialia pro exigentia significati formalis, etiam multiplicentur, iuxta ea, quae quaestione 1. dum de ideis diuinis erat sermo diximus. Quare sicut haec est falsa, animal non est viuens, haec tamen est vera, hoc genus non est hoc genus, ostensis illis duobus generibus, eo quod illa in ratione generis sint multa, in ratione autem rei sint vnum: ita haec est falsa, sapientia non est iustitia, haec autem est vera, attributum sapientiae non est attributum iustitiae. Simili modo licet sapientia & iustitia diuina in ratione rei sint vnum & idem omnino in Deo, in ratione tamen attributorum, quae a viatoribus Deo tribuuntur, atque in ratione conceptuum obiectiuorum, rationumve significatarum per nomina a viatoribus ad significandum imposita, sunt multa simpliciter.

Dubitatio.

Dubium est, vtum attributa diuina, etiam per comparationem ad intellectum diuinum, qui de eis non potest distinctas cogitationes habere, ratione distinguantur, ac proinde rationis diuersitas inter attributa non solum fuerit fundamentaliter, virtute ac aptitudine ex aeternitate in Deo, quatenus in eo fuit ab aeterno fundamentum, vnde creatura mente praedita, si data fuisset, formare potuit distinctos conceptus, sed etiam fuerit formaliter per comparationem ad intellectum diuinum.

Optimo Barle. Torres.

Bartholomaeus Torres hoc loco affirmat: Quomodo inquit, distinctio rationis pullulat in re per comparationem ad quemcumque intellectum concipientem aliquid vnum, vel plura: intellectus autem diuinus licet forme vnam simplicissimam cognitionem, attamen quemadmodum per eam cognoscit punctum medium lineae, vt principium vnius partis, & finem alterius, atque adeo vt plura ita ex aeternitate cognoscit sua attributa, vt de eis potest intellectus creatus diuersos conceptus elicere, atque adeo cognoscit illa vt multa ad eum effectum, quo fit, vt attributis diuinis ex aeternitate conueniat rationis diuersitas, si conferantur cum intellectu diuino. Adde, Deum sine vilo ordine ad res creatas cognoscere sua attributa esse distincta ratione, quatenus seclusis creaturis omnibus, cognoscit Filium in diuinis procedere per intellectum: & non per voluntatem: spiritum sanctum vero procedere per voluntatem, & non per intellectum, vnde ex sola comparatione intellectus & voluntatis ad Filium & Spiritum sanctum, cognoscit intellectum suum & volunta-

A tem suam, vt multa secundum rationem, ac proinde de vt ratione distincta. Reprehendit vero Capreolum in 1. dist. 8. quaest. 4. quasi asseruerit, si nulla esse posset distinctio ex natura rei in rebus creatis, nullam quoque esse potuisse distinctionem inter attributa diuina, eo quod attributa non aliter concipi possint tamquam distincta, quam ex relatione ad res creatas. Verum tamen, si attentè legas Capreolum, immeritò huius opinionis autorem citari comperies, potiusque debuisset allegari Durandum in 1. distinctione 2. quaestione 3.

B Sit nihilominus tertia conclusio. Neque singulae perfectiones diuinae rationem habent attributi diuini, neque multae earum habent rationem distinctorum pluriusve attributorum comparatione notitiae intuitiuae, siue ea diuina sit, siue cuiusuis alterius beati, sed solum comparatione intellectus distinctas notitias abstractiuas de illis efformantis, qualis est creatus. Haec probatur, quoniam, vt paulò ante explicatum est, ratio attributi diuini in eo est posita, vt sit conceptus obiectiuus perfectionis diuinae, qui per conceptum formalem tribuatur conceptui obiectiuo essentiae diuinae tamquam subiecto: sed nulla notitia intuitiua esse potest alicuius eorum, quae sunt formaliter in Deo, quin simul sit essentiae, & caeterorum, quae in ipso sunt formaliter: ergo nihil eorum quae sunt formaliter in Deo, potest habere rationem conceptus obiectiuus iuxta illum modum comparatione notitiae intuitiuae, neque per eam tribui potest essentiae tamquam subiecto, atque adeò neque potest habere rationem attributi diuini comparatione talis notitiae.

3. Conclusio. Proposita dubitationi respondens.

Confirmari potest conclusio, quoniam vt aliqua dicantur plura attributa secundum rationem, non satis est, quod de illis formari possint distincti conceptus synonymi, & quod illa sint ratione plura comparatione plurium eiusmodi conceptuum, aliàs sapientia esset plura attributa diuina, quippe eum a se ipsa distinguatur ratione comparatione plurium synonymorum conceptuum, qui de illa possunt formari, vt cum mente dico, sapientia est sapientia, aut sapientia est eadem sibi ipsi: res namque per subiectum in propositione identica significata ratione distinguitur a se ipsa significata per praedicatum, relatioque identitatis eiusdem ad se ipsum est inter duo extrema ratione distincta comparatione synonymorum conceptuum: sed de iis, quae sunt formaliter in Deo, nulli plures conceptus intuitiui possunt formari, qui non sint synonymi, prorsusque iidem, vt quaestione 1. articulo octauo, disputatione tertia ostensum est: ergo comparatione notitiae intuitiuae neque aliquid eorum, quae sunt in Deo, potest habere rationem attributi, neque multa eorum possunt habere rationem distinctorum, pluriusve attributorum.

D Confirmando potest conclusio, quoniam vt aliqua dicantur plura attributa secundum rationem, non satis est, quod de illis formari possint distincti conceptus synonymi, & quod illa sint ratione plura comparatione plurium eiusmodi conceptuum, aliàs sapientia esset plura attributa diuina, quippe eum a se ipsa distinguatur ratione comparatione plurium synonymorum conceptuum, qui de illa possunt formari, vt cum mente dico, sapientia est sapientia, aut sapientia est eadem sibi ipsi: res namque per subiectum in propositione identica significata ratione distinguitur a se ipsa significata per praedicatum, relatioque identitatis eiusdem ad se ipsum est inter duo extrema ratione distincta comparatione synonymorum conceptuum: sed de iis, quae sunt formaliter in Deo, nulli plures conceptus intuitiui possunt formari, qui non sint synonymi, prorsusque iidem, vt quaestione 1. articulo octauo, disputatione tertia ostensum est: ergo comparatione notitiae intuitiuae neque aliquid eorum, quae sunt in Deo, potest habere rationem attributi, neque multa eorum possunt habere rationem distinctorum, pluriusve attributorum.

E Scio Capreolum loco citato in responsione ad 15. Scoti, & ad primum eorum quae vltimo loco fuerant proposita, affirmare, beatos visione beatifica formare posse distinctos conceptus de his, quae sunt formaliter in Deo, propter limitationem qua ipsorum intellectus limitatur, ratione cuius, inquit, nequeunt vnico conceptu percipere omnia, quae sunt formaliter in Deo. Idemque visus est innuere Caietanus supra q. 13. a. 4. imò & D. Thomas, in 1. d. 2. q. 1. a. 3. in 4. ex iis, quae in eo articulo pertractat.

Capreoli, & Caietani opinio.

F Contrarium vero cum eodem D. Thoma satis aperte ostendimus disputatione 3. citata. Etenim limitatio, finitae potentiae cuiusque beati, est quidem in causa, cur nullus beatorum cognoscere possit

Resoluitur.

possit quicquam eorum, quae in Deo sunt formaliter, quantum illud ex se cognosci valet: non tamen ut non possit intueri omnia, quae in Deo sunt formaliter, quippe cum illa, & finita sint quoad numerum, & propter omnimodam identitatem, quam habent inter se, contradictio sequatur, si vnum intuearis, reliqua interim non inueniend.

4. Conclus.

Quarta conclusio. Deus ex aeternitate scientia naturali cognouit distinctionem, in ratione plurium attributorum, quam perfectiones, quae in ipso sunt formaliter, habere poterant per comparationem ad intellectum creatum, qui diuersos de illis conceptus potest effingere, & esse quam per scientiam liberam ex eadem aeternitate cognouit, quam distinctionem erant re ipsa habiturae. Haec est notissima, quoniam neque per scientiam naturalem latere Deum quicquam poterat eorum, quae quamque ratione esse possent, neque per scientiam liberam, quid esset re ipsa futurum.

5. Conclus.
Attributa
ut ex aeternitate habuerint distinctionem rationis comparatione intellectus diuini.

Quinta conclusio. Perfectiones, quae sunt formaliter in Deo, multis de causis distinguuntur ratione, per comparationem ad intellectum diuinum, atque ad eam distinctionem rationis inter eas ex aeternitate ipsis conuenit formaliter, & non solum fundamentaliter ac aptitudine, per comparationem ad intellectum diuinum. Hanc probant argumenta, quae Torres confecit. Etenim Deus, qui eodem intuitu suas omnes perfectiones ex aeternitate vidit, cognouit etiam illas virtute inter se distingui, ac plures esse, indeque prouenire, ut aliquid conueniat sibi per intellectum, quod non per voluntatem, nempe producere Filium, & aliquid per voluntatem, quod non per intellectum, nempe producere Spiritum sanctum: simul etiam eodem intuitu cognouit, propter infinitam ac illimitatam perfectionem cuiusque eorum, vnamquamque includere ceteras, esseque omnes vnum quid simplicissimum: quare cognouit illas in ipsismet, absque vilo respectu ad res creatas, ut plures virtute, quae pluralitas cognita, sanè pluralitas est secundum rationem. Praeterea visione earundem perfectionum cognouit eas in se ipsis esse tales, ut de illis intellectus creatus formare posset multos conceptus inadaequatos, atque ad eam esse multa comparatione illorum conceptuum, fortisque rationem multorum attributorum, si cum eis conceptibus conferantur: ergo apprehendit illas per suum intellectum, ut multas illo modo, quae multiplicitas ita apprehensa, est multiplicitas rationis per comparationem ad intellectum illam apprehendentem. Quod fit, ut perfectiones illae per comparationem ad intellectum diuinum ex aeternitate habuerint distinctionem rationis inter se. In his Capreolus loco citato nobiscum sentit.

DISPUTATIO IV.

Utrum singulis attributis, & essentia diuina, omnia, & singula reliqua essentialia sint.

Senti opinio.

Sorsus, & qui illum sequuntur, ut affirmant attributa, tum inter se, tum à diuina essentia formaliter distingui, sic assererent necesse est, nullum eorum esse de intrinseca ratione ceterorum, quin potius in sensu formali vnumquodque eorum significatum in abstracto verè negari de reliquis similiter significatis.

1. Conclus.
Attributa diuina inter se, & cū di-

Sit nihilominus haec conclusio. Attributa diuina, secundum esse, quod habent in Deo, ita affecta sunt inter se, & cum diuina essentia, ut de ratione

A cuiusque eorum sint cetera, ipsaque diuina essentia. Probatur conclusio, quoniam tum vnumquodque attributorum, tum etiam diuina essentia de sua intrinseca ratione formali est in Deo, non solum quiddam infinitum, sed etiam illimitatum quoad perfectionem, omnive ex parte perfectum, ac proinde de sua intrinseca ratione habens omnem vniuersim perfectionem simpliciter: si namque de sua intrinseca ratione formali non haberet omnem vniuersim perfectionem simpliciter, sanè de sua intrinseca ratione non esset illimitatum quoad perfectionem, omnive ex parte perfectum, ac proinde vel nulla ratione esset omni ex parte perfectum, vel perfectetur aliquo alio superaddito, quod esset extra intrinsecam ipsius rationem, atque adeo à quo ex natura rei distingueretur, comparareturque ad illud, ut potentia ad actum: cum autem haec omnia diuinae simplicitati repugnent, naturaeque ipsi perfectionum, quae formaliter sunt in Deo, sic, ut tam attributa diuina, quam essentia ita sint inter se affecta, ut singula sint de intrinseca ratione ceterorum, vsque ad eam in Deo haec omnia sint vnum, ut neque plus perfectionis, entitatis, aut rationis formalis realis sint haec omnia in Deo, quam vnumquodque eorum, neque minus vnumquodque eorum, quam omnia simul: quod affirmat Anselmus Monologo 16. in testimonio disp. 2. cōcl. 2. citato, ceteraque testimonia Augustini, Bernardi, aliorumque Patrum ibidem citata, & pleraque alia id ipsum sonant.

Neque placet, quod Torres ad hunc locum affirmat, vnumquodque videlicet attributum non propter suam rationem formalem, sed propter essentiam quam includit, includere reliqua attributa. Arbitror namque cum Caietano de ente & essentia cap. 6. quæst. 12. vnumquodque de sua ratione formali dicere ex se omnem perfectionem simpliciter, ac proinde reliqua attributa, tamen à nobis concipiatur & significetur, ut distinctum à reliquis, & limitatum ad certam perfectionem, idque, quia concipitur à nobis ex perfectione, atque ad modum perfectionis limitatæ, quæ ei in rebus creatis respondet.

Obiicies, implicat contradictionem aliqua duo mutuo se includere intrinsecè & essentialiter: id namque quod includitur essentialiter in alio, est quid minus includente, ac proinde repugnat includere vicissim in se id, in quo essentialiter includitur, sic quia animal includitur essentialiter in homine, minus continet in se essentialiter, quam homo, & ob id implicat contradictionem includere vicissim hominem in se essentialiter: fit ergo, ut attributa non possint sese mutuo includere.

Ad hoc argumentum dicendum est, quamuis contradictionem implicet, duo aliqua distincta aliquo modo ex natura rei sese mutuo intrinsecè & essentialiter completi, quo pacto contradictio sequetur, si homo & animal, quæ ex natura rei distinguuntur, sese intrinsecè contineant, eod quod homo supra animal addat rationale: attamen nullam esse contradictionem, si aliqua, quæ sunt idem ex natura rei, distincta solum ratione ac virtute, ita sint affecta, ut ratione cuiusque eorum sint cetera, aut potius, cetera sint prorsus ipsamet ratio, atque essentia cuiusque ceterorum. Itaque argumentum optime probat, non rectè dici attributa se mutuo includere, quippe cum includere propriè loquendo sit continere addendo, aut ambiendo, quali contentens sit quid distinctum à contento, illudque excedens, quæ aliena omnino sunt ab attributis diu-

MOL
IN
D

una & scilicet, ita ut effecta, ut de ratione intrinseca cuiusque sint cetera.

Insuper sententia Barth. Torri.

Vnumquodque accipitur tum dicitur de sua ratione formali dicit omnes perfectiones.

Obiicies.

Solutio.

Attributa diuina inter se, & cū di-